

در باب هوشمندسازی نظام مالیاتی کشور

یادداشت

نورالله عزیزی؛ کارشناس اقتصادی

نقش مالیات در توسعه اقتصادی کشورها انکارناپذیر است. سازمان‌های مالیاتی نه تنها وظیفه جمع‌آوری درآمد برای دولت را برعهده دارند، بلکه می‌توانند نقش کلیدی در جهت‌دهی به فعالیت‌های اقتصادی، بازتوزیع عادلانه ثروت و تحقق عدالت اجتماعی ایفا کنند. سازمان امور مالیاتی ایران نیز در سال‌های اخیر، تلاش کرده از یک نهاد سنتی مالیات‌ستان به نهادی هوشمند و مؤثر در تنظیم اقتصاد تبدیل شود. این یادداشت به بررسی عملکرد، چالش‌ها و چشم‌اندازهای این تحول می‌پردازد.

در روند اصلاحات ساختاری سازمان امور مالیاتی کشور، یکی از مهمترین گام‌ها، طراحی و اجرای سامانه مؤدیان بوده؛ طرحی که با تکیه بر قانون پایانه‌های فروشگاه‌ها و سامانه مؤدیان مصوب سال ۱۳۹۸، در راستای تحقق شفافیت مالی و مقابله با فرار مالیاتی شکل گرفت. این سامانه، بستری دیجیتال برای ثبت، پردازش و تحلیل صورت‌حساب‌های فروش پنگاه‌های اقتصادی است و با اتصال مستقیم به پایانه‌های فروشگاه‌ها و نرم‌افزارهای حسابداری، به سازمان امور مالیاتی امکان می‌دهد تصویر دقیق‌تری از تعاملات مالی فعالان اقتصادی به دست آورد.

پیداسازی این سامانه، در واقع نقطه عطفی در مسیرگذار از روش‌های سنتی مالیات‌ستانی به شیوه‌های هوشمند و داده‌محور به‌شمار می‌رود. با اجرای این طرح، فرآیند ثبت و رسیدگی به معاملات اقتصادی شفاف‌تر شده و اطلاعات فروش مؤدیان به‌صورت لحظه‌ای یا دوره‌ای در اختیار سازمان قرار می‌گیرد؛ تغییری که موجب کاهش پنهان‌کاری‌های مالی، افزایش شناسایی مؤدیان جدید و ارتقای سطح تمکین مالیاتی شده است. از سوی دیگر، با حذف تدریجی مراجعه حضوری و تکیه بر ابزارهای دیجیتال، زمینه کاهش تخلفات اداری و تقویت

اعتماد عمومی نیز فراهم آمده است.

سازمان امور مالیاتی با بهره‌گیری از داده‌های سامانه مؤدیان، نه تنها امکان ارزیابی دقیق‌تر و سریع‌تر پرونده‌های مالیاتی را یافته، بلکه توانسته نظام نظارت خود را نیز هوشمندتر و هدمندتر کند. از منظر اقتصادی، این تحول به توزیع عادلانه‌تر بار مالیاتی و کاهش فشار بر مؤدیان شفاف و خوش‌حساب منجر شده و از منظر نهادی، سازمان را یک گام به هدف تبدیل شدن به نهادی تنظیم‌گر و تسهیل‌گر در اقتصاد ملی نزدیک‌تر کرده است. به این ترتیب، سامانه مؤدیان نه فقط یک ابزار فناوریانه، بلکه یکی از پایه‌های کلیدی اصلاح نظام مالیاتی در ایران محسوب می‌شود؛ پایه‌ای که با تکمیل و فراگیر شدن، می‌تواند نقش مهمی در تحقق عدالت مالیاتی و رشد درآمد‌های پایدار ایفا کند.

اتصال دستگاه‌های کارت‌خوان به پرونده‌های مالیاتی یکی از مهمترین اقدام‌ها سازمان امور مالیاتی در راستای شفاف‌سازی اقتصادی بوده است. پیش از اجرای این طرح، بسیاری از فعالان اقتصادی از کارت‌خوان‌هایی استفاده می‌کردند که به هیچ پرونده مالیاتی متصل نبود و این موضوع زمینه‌ساز فرار مالیاتی می‌شد. با اجرای قانون پایانه‌های فروشگاه‌ها، هرکارت‌خوان باید به یک پرونده مالیاتی متصل باشد و اطلاعات تراکنش‌ها به سازمان ارسال شود. این اقدام باعث شد فعالیت‌های اقتصادی بهتر رصد شود، فرار مالیاتی کاهش یابد و عدالت بیشتری میان مؤدیان برقرار شود. در مجموع، این سیاست به ارتقای شفافیت مالی، افزایش تمکین مؤدیان و تقویت اعتماد عمومی به نظام مالیاتی کمک کرده است.

در سال‌های اخیر، توسعه خدمات الکترونیکی در سازمان امور مالیاتی کشور به‌عنوان یکی از محورهای اصلی اصلاح نظام مالیاتی دنبال شده است. این روند با هدف تسهیل فرآیندهای مالیاتی، کاهش مراجعات حضوری، افزایش شفافیت و مقابله با فساد اداری شکل گرفته و گام‌های مهمی در این مسیر برداشته شده است. راه‌اندازی سامانه‌های مختلف مانند «سامانه مؤدیان»، «درگاه ملی خدمات مالیاتی»، «سامانه مالیات‌ارزش افزوده» و خدمات غیرحضوری

همچون ثبت‌نام، اظهارنامه‌دهی، پرداخت مالیات، اعتراض به برگ تشخیص و درخواست بخشودگی، باعث شده تا بخش بزرگی از تعاملات میان مؤدیان و سازمان بدون نیاز به مراجعه حضوری انجام گیرد. نتیجه این تحولات، افزایش رضایت مؤدیان، کاهش هزینه‌های زمانی و مالی برای فعالان اقتصادی و حرکت به سمت تحقق دولت هوشمند بوده است. از سوی دیگر، این خدمات زیرساختی فراهم کرده‌اند تا اطلاعات مالی مؤدیان با دقت و سرعت بیشتری تحلیل شود و مبنای تصمیم‌گیری‌های مالیاتی قرار گیرد. توسعه خدمات الکترونیکی همچنین به شفاف‌سازی روابط مالی میان بنگاه‌ها و اشخاص حقیقی، افزایش نرخ تمکین مالیاتی و کاهش فرار مالیاتی کمک کرده است. با این حال، برای تکمیل این روند، ارتقای زیرساخت‌های فن‌آوری، آموزش کاربران و هماهنگی بیشتر میان نهادهای مرتبط ضروری به نظر می‌رسد.

در سال‌های اخیر، بهره‌گیری از داده‌های اقتصادی کشور به یکی از محورهای اصلی اصلاح نظام مالیاتی در ایران تبدیل شده است. سازمان امور مالیاتی تلاش کرده با استناد به اطلاعات حاصل از سامانه‌هایی همچون سامانه مؤدیان، پایگاه اطلاعات هویتی و مالی، تراکنش‌های بانکی، صورت‌حساب‌های الکترونیکی و داده‌های سایر نهادهای اقتصادی، تصویری جامع‌تر و دقیق‌تر از وضعیت مالی مؤدیان ترسیم کند. این رویکرد، ضمن افزایش شفافیت اقتصادی، موجب کاهش وابستگی به خوداظهاری و تقویت رویکرد مبتنی بر ریسک در ممیزی شده است.

استفاده هدفمند از داده‌ها توانسته شکاف‌های اطلاعاتی میان بخش‌های مختلف اقتصاد را کاهش دهد و ابزارهای سازمان را برای شناسایی فرارهای مالیاتی، شناسایی مؤدیان جدید و تحلیل رفتارهای مالیاتی تقویت کند. این تحول، به کاهش تخلفات، افزایش وصولی‌ها و ارتقای عدالت مالیاتی منجر شده است. از سوی دیگر، استفاده از داده‌های دقیق به تصمیم‌گیری‌های سیاستی دقیق‌تر نیز کمک کرده و امکان طراحی مقررات و سیاست‌های مالیاتی متناسب با واقعیت‌های اقتصادی کشور را فراهم

آورده است. با این حال، برای بهره‌برداری کامل از ظرفیت‌های موجود، توسعه زیرساخت‌های داده‌ای، ارتقای توان تحلیل و افزایش همکاری نهادهای اطلاعات‌محور ضروری است.

در واقع می‌توان گفت با برنامه تحولی و هوشمندسازی از مالیات‌ستانی سنتی و چانه‌زنی به سمت مالیات‌ستانی سیستمی حرکت کرد؛ هر چند ترفندهای مالیاتی متنوع است، اما با اقدام‌های صورت گرفته، راه‌های فرار مالیاتی شناسایی و بسته می‌شود.

مبارزه با فرارمالیاتی و پول‌شویی، هوشمندسازی نظام مالیاتی و مشارکت شرکت‌های دانش‌بنیان از جمله عوامل مؤثر در شناسایی فراریان مالیاتی است که سال‌ها نسبت به پرداخت مالیات بی‌مسئولیت بوده‌اند. این در حالی است که طبق قانون مالیات، افرادی که اقدام به کسب درآمد می‌کنند باید بخشی از سود خود را به پرداخت مالیات اختصاص دهند، اما افرادی با کسب سودهای بالا، مالیات پرداخت نمی‌کنند.

سازمان امور مالیاتی کشور طبق تبصره ماده ۲۳۱ قانون مالیات‌های مستقیم، می‌تواند اسناد و اطلاعات مربوط به درآمد مؤدی را از طریق وزارت امور اقتصادی و دارایی از بانک‌ها و مؤسسات

اعتباری غیربانکی مطالبه کند؛ در همین راستا بانک‌ها و مؤسسات غیربانکی نیز موظفند حسب نظروزی‌ر امور اقتصادی و دارایی اقدام‌ها لازم را انجام دهند.

همچنین در ماده ۳۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده نیز کلیه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری (حسب درخواست رئیس کل سازمان امور مالیاتی) موظفند اطلاعات و اسناد مربوط به درآمد مؤدیان را جهت تشخیص و وصول مالیات، به سازمان امور مالیاتی اعلام کنند.

سازمان امور مالیاتی با همکاری بانک مرکزی اقدام به شناسایی تراکنش‌های مشکوک بانکی کرده است. از این رو افرادی که فعالیت تجاری دارند باید نسبت به معرفی حساب بانکی به سازمان امور مالیاتی اقدام کنند، در غیر این صورت اگر با همان حساب بانکی شخصی اقدام به فعالیت‌های تجاری کنند به‌عنوان فعال اقتصادی محسوب شده و باید مالیات پرداخت کنند.

ضمن اینکه اگر حساب شخصی به‌عنوان حساب مشکوک به فعالیت‌های تجاری شناسایی شود صاحب حساب می‌تواند با ارائه ادله و مدرک نسبت به این حساب مشکوک اعتراض کند و این امر مورد رسیدگی قرار گیرد.

در گفت‌وگو با عضو اتاق بازرگانی استان بوشهر مطرح شد؛

برقراری عدالت مالیاتی با اجرای حسابرسی سیستمی

و عادلانه محاسبه می‌شود، اعتماد آن‌ها به دولت افزایش می‌یابد. این عضو اتاق بازرگانی استان بوشهر در ادامه به نقش حسابرسی سیستمی در افزایش درآمد‌های مالیاتی اشاره کرد و اظهار کرد: مالیات یکی از مهمترین منابع تأمین بودجه کشور است و اگر به‌درستی دریافت شود، دولت می‌تواند از این منابع برای ارائه خدمات بهتر به مردم استفاده کند. در گذشته، به دلیل نبود یک سیستم دقیق، برخی مؤدیان مالیات واقعی خود را پرداخت نمی‌کردند یا میزان آن کمتر از حد واقعی تعیین می‌شد. اما اکنون، با استفاده از حسابرسی سیستمی، امکان فرار مالیاتی کاهش یافته و درآمد‌های مالیاتی دولت افزایش می‌یابد.

وی افزود: سیستمی شدن پرداخت مالیات همچنین از سوءاستفاده‌های احتمالی جلوگیری می‌کند. در بسیاری از کشورها، نظام مالیاتی کاملاً الکترونیکی شده و تمامی فرآیندها به‌صورت شفاف و دقیق انجام می‌شود. ما نیز باید در کشور به این سمت حرکت کنیم تا علاوه بر افزایش درآمد‌های دولت، شفافیت اقتصادی را نیز تقویت کنیم.

عضو اتاق بازرگانی استان بوشهر با تأکید بر اهمیت اجرای حسابرسی سیستمی در نظام مالیاتی، این روش را راهکاری مؤثر برای کاهش خطای انسانی، برقراری عدالت مالیاتی و افزایش درآمد‌های دولت دانست. صادق تیمی، عضو اتاق بازرگانی استان بوشهر به مزایای اجرای حسابرسی سیستمی در نظام مالیاتی اشاره کرد و گفت: یکی از مشکلاتی که در گذشته در نظام مالیاتی وجود داشت، نقش ممیزان مالیاتی در تعیین مالیات مؤدیان بود. این امر باعث می‌شد که برخی مؤدیان احساس کنند مالیاتشان به‌درستی محاسبه نشده و به این موضوع اعتراض داشتند. در برخی موارد نیز گزارش‌هایی از سوءاستفاده و زد و بند در این حوزه وجود داشت.

تیمیمی افزود: با اجرای حسابرسی سیستمی، دیگر ممیزان مالیاتی به‌صورت مستقیم در تعیین میزان مالیات دخالتی نخواهند داشت و مالیات براساس اظهارنامه‌های مالیاتی و داده‌های شفاف محاسبه می‌شود. این امر باعث کاهش خطای انسانی و در نتیجه، افزایش عدالت مالیاتی خواهد شد. وقتی مردم احساس کنند که مالیاتشان براساس یک سیستم شفاف

اطلاعیه سازمان امور مالیاتی کشور؛

پیامک‌های سازمان امور مالیاتی کشور تنها با سر شماره MALIAT ارسال می‌شود

سازمان امور مالیاتی طی اطلاعیه‌ای اعلام کرد، پیامک‌های سازمان امور مالیاتی کشور تنها با سر شماره MALIAT ارسال می‌شود.

به گزارش روابط عمومی سازمان امور مالیاتی ایران، سازمان امور مالیاتی کشور اعلام کرد: اطلاع‌رسانی پیامکی این سازمان صرفاً با سرشماره «MALIAT» انجام می‌شود و پیامک‌هایی که به غیر از این سرشماره ارسال شوند، فاقد اعتبار بوده و ارتباطی با این سازمان ندارند.

با توجه به ارسال پیامک‌های جعلی از سوی برخی افراد سودجو تحت عنوان سازمان امور مالیاتی کشور و یا عناوین مشابه با هدف کلاهبرداری و سوء استفاده از مردم، سازمان امور مالیاتی کشور در راستای حمایت از حقوق شهروندان به‌ویژه مؤدیان محترم و شفاف‌سازی حیطه فعالیت خود، تمامی پیامک‌های این سازمان را صرفاً با سرشماره «MALIAT» ارسال می‌نماید.

یک نماینده مجلس تأکید کرد؛

افزایش شفافیت نظام مالیاتی با توسعه داده محوری

کند و درآمد‌ها را در زمینه افزایش کیفیت ارائه خدمات به شهروندان و اداره کشور به کار بگیرد. وی ادامه داد: مقابله با فرار مالیاتی از دیگر دستاوردهای سیستمی شدن نظام مالیاتی کشور می‌تواند باشد. زیرا در این شرایط، همه چیز شفاف می‌شود و امکان قانون‌گریزی از بین می‌رود.

کارها را افزایش می‌دهیم و از طرف دیگر، دست کارشناسان مالیاتی برای رسیدگی به امور دیگر و افزایش کیفیت ارائه خدمات سازمان امور مالیاتی باز می‌شود. این نماینده مجلس گفت: مالیات جزو درآمد‌های پایدار دولت‌هاست و دولت باید به مالیات‌ستانی حقه از همگان مبادرت

سیستمی کردن نظام مالیاتی کشور هزینه نیست، این یک سرمایه‌گذاری است که نتایج مثبتش به نفع کشور خواهد بود. وی ادامه داد: سیستمی شدن نظام مالیاتی کشور به نفع مؤدیان قانون‌مدار است. زیرا همه چیز را شفاف می‌کند و این شفاف‌سازی برای مالیات‌دهندگان که براساس قانون به پرداخت مالیات می‌پردازند، نفع دارد.

این نماینده مجلس در ارتباط با اجرای مواد ۱۶۹ و ۱۶۹ مکرر ق.م.م که مورد تأکید رئیس‌جمهور نیز بوده است، خاطرنشان کرد: سیستمی شدن امور مالیاتی کشور باعث می‌شود مؤدیان قانون‌گریز هم زیر چتر مالیات‌ستانی عادلانه در کشور قرار بگیرند. امیدوار هستم دولت و به ویژه سازمان امور مالیاتی در زمینه هوشمندسازی نظام مالیاتی کشور توفیقات خوبی به دست بیاورند و شاهد سیستمی شدن روندهای مالیاتی کشور به‌صورت کامل باشیم.

تقاطع‌گیری اطلاعات فروش، علاوه بر شفاف‌سازی امور به عدالت مالیاتی نیز منجر می‌شود که این قاعده‌مندی و عدالت در اخذ مالیات به نفع بخش مولد اقتصاد است و در نهایت پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد کشور را به دنبال دارد. در این فضا بهتر می‌توانیم به سیاست‌گذاری بپردازیم. این نماینده مجلس خاطرنشان کرد: سیستم‌ها و سامانه‌ها بسترهای پرظرفیتی هستند که در کشورهای مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند. این‌ها به‌عنوان ابزارهایی در دسترس حاکمیت قرار دارند. هر چقدر از بسترهای الکترونیک و سیستم‌ها بیشتر بهره ببریم، منفعت بیشتری به دست می‌آوریم. جلالی گفت: استفاده از سیستم‌های هوشمندسازی نظام مالیاتی کشور به افزایش پیش‌بینی‌پذیری منابع و مصارف منجر می‌شود که اتفاق مثبت و مهمی است. صرف زمان و انرژی در زمینه

نمایندگی دلچان و محلات در مجلس گفت: هوشمندسازی نظام مالیاتی از مسیر تقویت حسابرسی سیستمی با حذف ممیزان و افزایش داده‌محوری و تقاطع‌گیری اطلاعات فروش، علاوه بر شفاف‌سازی امور به عدالت مالیاتی نیز منجر می‌شود. محمد جلالی، نماینده دلچان و محلات در ارتباط با این موضوع که سیستمی شدن نظام مالیاتی کشور چه تأثیری بر پیش‌بینی‌پذیری بیش‌تر اقتصاد کشور دارد، تصریح کرد: هر چقدر در راستای شفاف‌سازی امور در حوزه مالیاتی گام برداریم، به نفع کشور است. وقتی همه چیز به‌صورت شفاف و مشخص در دسترس باشد، می‌توانیم برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تری داشته باشیم.

وی ادامه داد: هوشمندسازی نظام مالیاتی از مسیر تقویت حسابرسی سیستمی با حذف ممیزان و افزایش داده‌محوری و